

посильності навчання, свідомій навчально-пізнавальній активності студента, наочності навчання, відповідності методів навчання індивідуальним психологічним особливостям і природним фізичним даним студентів.

Реалізація принципу виховного характеру учіння включає декілька напрямків: зв'язок змісту навчального матеріалу з суспільно-політичним життям країни, з сучасною наукою і мистецькими надбаннями, формування матеріалістичного світогляду, наукового підходу до розуміння світу і його законів, виховання моральних якостей особистості, формування почуттів, переживань, вражень, які виникають в процесі навчання, розвиток і формування розумових здібностей.

Головне педагогічне завдання навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, що здійснюють підготовку спеціалістів-хореографів є розкриття індивідуальності, вихо-

вання хореографа-творця, який володіє високим інтелектом, абстрактним і парадоксальним мисленням, способами виразу внутрішнього світу через індивідуальну форму руху, а також педагогічними прийомами передачі своїх ідей, задумів і знань учням-виконавцям в процесі майбутньої професійної діяльності.

Викладені вище судження свідчать про те, що в сучасних умовах, коли розширюються вимоги щодо професійних якостей висококваліфікованих кадрів за спеціальністю «Хореографія», необхідним є створення структурно-функціональної моделі безперервної, багаторівневої та методично обґрунтованої їх підготовки.

Усе це в сукупності допоможе усунути розбіжності, які ставляться до вимог підготовки педагогів-хореографів і реальним станом цього процесу, в якому він перебуває в сьогоденні.

Література та джерела

1. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / [З.Н.Курлянд, Р.І.Хмельюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд]. – 3-є вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
2. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. / З.І.Слєпкань – К.: Вища шк., 2005. – 239 с.
3. Стасько Б.В. Педагогічне спрямування хореографічної підготовки майбутніх учителів початкових класів: [Текст] / Б.В.Стасько. – К., 1993. – 142с.
4. Фриз П.І. Теорія і методика хореографічної роботи з дітьми: Навч.-метод. посіб. / П.І.Фриз. – Дрогобич: ДДПУ. – 2006 – 198 с.
5. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 358 с.

В статтє автор анализуєт образовательно профессиональные программы подготовки педагогов-хореографов в высших художественных учебных заведениях и учителей ритмики и хореографии в педагогических институтах, обосновывает пути их практической реализации.

Ключевые слова: высшее образование, хореографическая подготовка, подготовка специалистов, специальность «Хореография».

In this article the author examines the educational and professional programs to prepare teachers choreographers in higher arts education institutions and teachers rhythms and choreography in educational institutions, and justify the ways of their implementation.

Key words: higher education, choreographic preparation, preparation of specialists, speciality, is «Choreography».

УДК 37.01 (477.87) «1938»

АКТУАЛЬНІ ВИКЛИКИ ОСТАННЬОГО КОНГРЕСУ ПЕДАГОГІЧНОГО ТОВАРИСТВА «УЧИТЕЛЬСЬКА ГРОМАДА»

Шикітка Галина Миколаївна,
м.Ужгород

У науковій статті проаналізовано найголовніші питання освітньо-виховного дискурсу, які виносилися на обговорення учасниками Восьмого конгресу педагогічного товариства «Учительська громада», що відбувся в Ужгороді 2 – 4 липня 1938 року. Узагальнено охарактеризовано суспільно-політичні умови тогочасності й реакцію на них педагогічного загалу. Доведено, що товариство «Учительська громада» наприкінці 30-х років ХХ століття було однією з наймасовіших та популярних фахових громадських організацій в Закарпатті, користувалося авторитетом як в середовищі культурно-освітньої інтелігенції, так і серед державних службовців.

Хроніка конгресу свідчить про актуалізацію педагогам важливих питань освітнього розвитку регіону, можливостей поширення виховних цінностей, формування почуття громадянськості, патріотизму, національної самосвідомості.

Ключові слова: Закарпаття, товариство «Учительська громада», конгрес, культурно-освітні проблеми, учительство.

Мета даної статті – аналіз актуальних питань освітньо-виховного дискурсу Восьмого конгресу педагогічного товариства «Учительська громада» (2-4 липня 1938 р.).

Постановка проблеми. Розвиток культурно-освітнього простору Закарпаття наприкінці 1930-х років залежав від ті-

ної співпраці педагогічної інтелігенції з органами державної влади. Саме закарпатське вчителство постало в авангарді культурно-національного просвітництва й чітко усвідомлювало нагальність прагматичного підходу до системи освіти і виховання, акцентуючи увагу на важливості належного вишколу молоді в умовах стабільного навчального процесу та в контексті національно-патріотичного виховання. «Мовна боротьба», впровадження підручників для шкіл, методичні підходи до освіти й виховання за певною аналогією є проблемними і в контексті сьогодення. Тому важливим є вивчення історичного досвіду в умовах регіонального розвитку такого поліетнічного регіону як Закарпаття, використання компромісних методів і шляхів стабілізації мовно-освітньої парадигми, недопущення або нівелювання наслідків конфліктних ситуацій при вирішенні актуальних складових освітньо-виховного процесу.

Аналіз останніх досліджень з даної проблеми свідчить про важливе ставлення педагогічного загалу до проблем освітньо-виховного простору в краї. Фахові учительські товариства інтегрували у своєму складі кращих носіїв тогочасної педагогічної думки Закарпаття. І хоча в результаті культурно-національного розшарування мережа подібних громадських організацій була досить широкою, в розрізі поставленої мети всі вони без виключення відігравали важливу роль у вирішенні проблемних питань шкільництва. Про це свідчать праці І.Ліхтея, В. та Н. Керецман

[11, с.426-427], В.Химинця, П.Стрічака, Б.Качура, М.Талапканича [15, с.77-79] та ін. Ми ж для дослідження послуговувалися такими першоджерелами як тогочасні періодичні видання.

Основна частина. Дослідження показує, що в умовах демократичного розвитку Чехословацької республіки (1919 – 1939), на практиці реалізованого політичного та національно-культурного плюралізму, легалізовану можливість діяльності отримали чисельні громадські організації, у тому числі й фахові. Зокрема, педагогічний загал краю в цей час був представлений декількома товариствами, які мали дві характерні відмінності. Перша із них торкається формально-організаційного патронату з боку державних установ або незалежних громадських організацій, під егідою яких вони і діяли. Друга особливість їхньої діяльності крився у національно-культурних, мовних і навіть ідеологічно-політичних розбіжностях, які поділили вчителів на два табори: українофільський та русофільський.

Відтак, не вдаючись до вищевказаних відмінностей, тогочасне Закарпаття в освітньо-виховному просторі представляли такі педагогічні організації та осередки як «Комитет школьної допомоги» (1919) [11, с.426], «Учительське товариство Подкарпатської Русі» (1920) [15, с.77-78], «Школьная помощь» (1920) [15, с.78], «Педагогічне товариство Підкарпатської Русі» (1924) [15, с.78-79], «Товариство учительства горожанських шкіл Подкарпатської Русі» (1924) [18, с.64], «Товариство учителів Греко-католицької єпархії Мукачівської» (1926) [11, с.427], «Народовецьке учительське товариство» (1929) [15, с.79].

Але усе ж наймасовішою й найефективнішою у відстоюванні професійних інтересів педагогічного корпусу регіону в 30-х роках минулого століття стала «Учительська громада», яка вже на 1934 рік нараховувала 1211 фіксованих членів і об'єднувала понад 1800 педагогів [15, с.79]. Акумуляючи передову на той час педагогічну думку, товариство користувалося значним авторитетом в краї. Її постанови стосовно буденних освітньо-виховних справ слугували орієнтиром для вчительського загалу і, що важливо, змушували реагувати на запити органи державної влади, які відповідали за функціонування освіти всіх рівнів. В умовах надзвичайно напружених дискусій з приводу мовно-національного визначення, політизації окремих аспектів громадянського виховання, товариство займало вважену, але одночасно чітку позицію в контексті відстоювання процесу українізації освітнього середовища. Міць педагогічної єдності за висловами сучасників визнавали і найзапекліші національно-ідеологічні вороги українства, підтверджуючи, що «Українська громада» була «найбільшою, найповажнішою ставовою організацією на Підкарпатті й її щира, корисна співпраця з шкільним рефератом мала б неабияке значення для культурно-освітнього піднесення українського населення» [30, с.1].

Тому й цілком зрозумілою була увага до проведення в Ужгороді 2 – 4 липня 1938 року Восьмого конгресу товариства «Учительська громада», рішення якого мали підбити підсумки успіхів та невдач закарпатців на освітній ниві впродовж двадцятирічного перебування краю у складі Чехословацької республіки, а також намітити перспективні напрями подальшого розвитку в сфері освіти й виховання.

Анонси про його проведення почали з'являтися в газеті «Нова свобода» починаючи з 6-го номера. Так, 21 червня 1938 року на шпальтах новинки привертає увагу заклик: «Учительки! Учителі! Приготовляйтеся на VIII. Конгрес!» [32, с.3]. 30 червня було надруковано вже більш розлогу інформацію, яка свідчала про незмінність намірів організаторів провести конгрес у запланований час: «Учительки! Учителі! Конгрес Учительської Громади відбудеться невідмінно в днях 2 – 3 – 4 липня в Ужгороді. Всі на свій з'їзд!» [33, с.3].

Крім того, було анонсовано проведення у той же час першої конференції молодих учителів. Згідно з оголошенням вона «відбудеться в понеділок 4 липня в великій залі засідань т-ва Просвіта в Ужгороді...» [33, с.3]. Передбачалися виступи й обговорення таких актуальних тем як «Учитель у громадській політиці», «Самооборона вчителя», «Молоде вчительство й культурне відродження підкарпатських українців» тощо. Заклики підтримати Конгрес «Учительської громади» друкувалися на-

передодні та в день його відкриття [34, с.3; 35, с.3].

Про те, з якою серйозністю віднісся оргкомітет до всезагальної акції свідчить зміст «подрібної програми» конгресу, яка була надрукована у «Новій свободі» 1 липня. Вона передбачала публічні заходи на три дні. Зокрема, 2 липня 1938 року порядок денний передбачав відкриття засідання «Учительської громади» й вибір мандатної комісії, звіт керівництва товариства (головного відділу) про діяльність організації та її обговорення, затвердження бюджету й плану на наступний рік. До організаційних питань віднесли й формування нового складу головного відділу й контрольної комісії, затвердження резолюцій, телеграм, які були запропоновані на розгляд учасникам конгресу. Окремо вніесли на дискусію проблему підручників і фонетичного правопису [17, с.3].

На 3 липня були заплановані звіти функціонерів та представників відділів, прийняття резолюцій, виступи гостей та інші привітання, а ввечері – літературна вечірка.

Останній робочий день конгресу був відданий молодим учителям, котрі дискутували навколо питань місця й ролі молодого педагога в тогочасних суспільно-політичних умовах [17, с.3]. Як свідчить звіт нарада молодих учителів пройшла надзвичайно плідно [14, с.3; 16, с.2].

3 липня перша сторінка «Нової свободи» була повністю присвячена знаменній події в культурному житті регіону – відкриттю конгресу «Учительської громади». Так, з вітальними листами та побажаннями плідної роботи на адресу педагогів звернулися Августин Волошин, Юліан Ревай, Микола Долинай від імені Першої Руської (Української) Центральної Народної Ради [2, с.1], Юлій Брацайко та Степан Клочурак від імені центрального проводу товариства «Просвіта» [36, с.1], той же Степан Клочурак, Йосип Бойчук та Іван Рогач від редколегії українського щоденника «Нова свобода» [20, с.1].

Про значення для всього українства цього маніфестаційного з'їзду крайових учителів свідчать і пафосні слова надії та рішучості у відстоюванні не тільки прав учителів. Очевидним видавалося їх роль у поширенні виховних засад молоді, у формуванні освіченої, морально й духовно стійкої, національно свідомої генерації закарпатців. Тому й з особливою повагою ставилися до вчителів усіх рівнів, віддаючи їм шану за важку працю на ниві освіти і культури, розуміючи ту місію, яку в складних умовах тогочасності виконує педагог: «Учительська Громада, це наша рідна верхівна організація. Це наша національна башта, об яку виломляють собі зуби наші неприятели, це наше вогнище національної свідомості, дисципліни, культурности... У нашій громаді немає особистих егоїстичних інтересів. Перед очима кожного члена Учительської Громади є тільки всенародній інтерес! Вище їх одна ідея перемоги народнього духу, який і переможе!» [29, с.1].

У такому святковому настрої й всенародному піднесенні в ужгородському Народному Домі «Просвіта» розпочав роботу конгрес, який в цілому пройшов організовано й дисципліновано й носив яскраво виражений демонстративно-маніфестаційний характер. Його делегати направили низку вітальних телеграм державним, громадсько-культурним та освітнім діячам. Зокрема, одна з них була адресована президенту Чехословаччини Едварду Бенешу, в якій педагоги завірили главу країни, що працюватимуть на «єдність і неподільність держави, її демократичного ладу й гармонійного співжиття всіх її горожан...» [25, с.1]. Щоправда, частину вимог щодо критичних умов розвитку освітньої галузі в краї, цензура в помещеному у 18 номері «Нової свободи» тексти телеграми видала, залишивши в пустих рядках строгий надпис «Сконфісовано».

До того ж, було надіслано телеграму прем'єр-міністрові М. Годжі та міністрові шкільництва Франкеві, в якій поряд із запевненнями лояльності до урядової політики наголошено: «Рівночасно українське вчительство Підкарпаття, висловлює протест проти деяких заряджень шкільних урядів, що прямують до великого пониження людської й національної гідності одної частини населення нашої республіки, в даному випадку українського населення Підкарпаття... Українське вчительство звертає Вашу увагу на нездоровий стан в нашому шкільництві і просить Вас

приказати, щоб на перевірку оправданості наших скарг, була вислана спеціальна слідча комісія, та щоб розпорядок про плебісцит і далішні заарядження були знесені і повернено опять до мирного ходу навчання нашої шкільної дітвори в її рідній українській мові» [27, с.4].

У телеграмі губернатору Підкарпатської Русі Костянтину Грабарю також з повагою висловлено вдячність за підтримку вчителям, однак з проханням забезпечення національних прав та з вимогою скасування результатів шкільного плебісциту, який «унеможливило вчителювати за вимогами теперішньої дидактики» [23, с.5]. У подібному дусі були сформульовані й інші телеграми [24, с.7; 26, с.7; 28, с.7].

Можемо констатувати, що зміст усіх телеграм промовисто свідчить про позицію «Учительської громади» до освітньо-культурних проблем. Крім того, «Українська громада» займала чітку громадсько-політичну позицію, виступала за єдність держави [9, с.3], жертвувала й фінанси на утримання ужгородського гарнізону (у фонд оборони держави) [31, с.3], відстоювала чистоту української літературної мови [19, с.6] тощо.

Свою промовою конгрес відкрив тодішній голова товариства Августин Волошин, котрий наголосив на важливості даного зібрання напередодні святкування двадцятирічного ювілею перебування краю у складі демократичної Чехословаччини та в умовах міжнародної обстановки, яка дедалі ставала напруженішою. Говорячи про освітній поступ в краї за цей час, відомий громадський і культурно-освітній діяч резюмував: «Світлий конгрес, до такого становища приводять нас передовсім наші педагогічні погляди на будучу долю нашого народу, бо кожний справедливий критик нашої доби повинен признати, що наше шкільництво за минулих 19 літ зробило значний поступ вперед. Позитивним результатом того поступу є й те, що ми абсолютно невдоволені досягнутими здобутками, але маємо ще много дальших домагань і бажань» [1, с.2]. На завершення А.Волошин наголосив на невідступності у мовно-національній дискусії: «Мова нашого народу є мовою чисто українською. Наша організація є найбільшим товариством рідної інтелігенції, в нашій боротьбі важнішу вагу має якість, ніж скількість, тому кличемо всіх до праці над собою!» [1, с.2].

У звітній частині, яку виголосив секретар «Української громади» Василь Свереняк, акцентувалася увага на таких питаннях: «наше завдання в сьогоднішніх тяжких часах», «внутрішня праця Учительської Громади», «управа Учительської Громади», «припинення на посади вчительських сил», «наша педагогічна праця», «курси оборонного й тілесного виховання», «педагогічні дні», «університетські екстензії» та ін. [8, с.2-5]. В цілому, можна тезисно виділити наступні моменти місця й ролі педагогічного загалу в тогочасних суспільних умовах з точки зору виконання ними цілеспрямованих завдань: 1) виховання шкільне й поза-шкільне приносить корисні наслідки в бурхливому й непевному часі; 2) учительство свідомо будує через виховання молоді й громадянства безпечність держави, а через національне виховання забезпечує утвердження демократії; 3) товариство працює в тому напрямку, щоб абітурієнти середніх шкіл не йшли всі учителювати, а займали посади в інших галузях; 4) створено «іспитову комісію» для вчителів горожанських шкіл та курси для підготовки вчителів до іспиту (за 1937 рік курси успішно пройшли 102 педагога); 5) зорганізовано педагогічні дні у формі гурткової роботи на місцях; 6) проведено університетські зустрічі та публічні лекції професорів; 7) піддано сумніву результати плебісциту щодо введення російськомовних підручників та ін. [8, с.2-5].

У своїх промовах стосовно українізації освітньо-виховного процесу в краї акцентували посол Ю.Ревай, просвітянин Ю.Брацайко, о.Булик, ректор-каноник Хіра, редактори Д. Німчук та І. Рогач, від студентської молоді С. Росоха та Гафинець [12, с.6; 22, с.7].

Щодо структури товариства, то вона була організаційно розгалужена. Її складали: головний відділ (голова, члени головного відділу та їх заступники, контрольна комісія, редактори друкованих органів), президія товариства, учительська рада, канцелярія, бібліотека. Учительська рада виконувала роль

парламенту з вирішення загальних шкільних справ. Бібліотека «Учительської громади», яка була створена в 1936 році на час проведення конгресу нараховувала 302 томи «фахових книг, потрібних для піднесення вчительського знання» [8, с.3].

Серед основних положень прикінцевої резолюції конгресу, що слугувало дороговказом педагогічних перспектив, варто виділити домагання дотримуватися затверджених у 1933 році мовних положень, введення українського фонетичного правопису у всіх школах краю, призначення на провідні посади шкільних урядів об'єктивних і справедливих службовців, наголосуючи, що «наші школи мають керуватися генеральним статутом, засадами науки й у цілому світі признаними педагогічними засадами» [22, с.7].

Делегатами конгресу було затверджено новий склад головного відділу товариства, котрому судилося розпочати вирішення майбутніх завдань, накреслених прийнятими резолюціями. Так, головою товариства обрали директора Торговельної академії в Мукачеві Августина Штефана. Членами головного відділу стали Юлій Гуснай, Василь Свереняк, Адальберт Балаж, Олександр Полянський, Михайло Ердевдій, Юліан Ревай, Іван Гопко, Іван Гриць, Франц Агій. Їхніми заступниками були іменовані Олександр Маркуш, Юрій Качала, Євген Шерегій, Михайло Мегела, Марія Рєпаєва, Войтех Староста, Єлизавета Петрашківна, Андрій Вучкан, Павло Волощук. До контрольної комісії увійшли Михайло Івашкович, Олександр Тар, Михайло Карбованець, а редакторами періодичних видань, що виходили під патронатом товариства стали Андрій Ворон («Учительський голос») та Іван Васько («Наша школа») [4, с.7]. Представники нового керівного складу товариства відразу приступили до виконання своїх обов'язків і вже 16 липня 1938 року відвідали губернатора Підкарпатської Русі й передали йому два меморандуми, що стосувалися зауважень щодо стану культурно-шкільної політики, педагогічно-адміністративної та організаційно-персональної справи [6, с.2].

З такою ж місією 20 липня делегація «Учительської громади» побували на прийомі в єпископа Мукачівської єпархії Олександра Стойки. Зокрема, йому було офіційно передано меморандум, в якому «українське вчителювання домагається полегшення науки й модерного правопису в учительських семінаріях в Ужгороді, далі в інтересі мирного співжиття священиків з учительством і взагалі, щоб деякі священики не вмішувалися одностронно до штучно викликаного мовного питання на Підкарпатті» [5, с.1].

Проте подальші суспільно-політичні події в державі й, зокрема, в карпатському регіоні унеможливили поступ намічених конгресом справ «Учительської громади». Восени 1938 року Закарпаття опинилося у вирі міжнародного конфлікту, який остаточно призупинив процес розвитку різноманітних сфер суспільного життя краю. Політична криза в чехословацькій державі, окупація значної частини краю угорцями і подальша невдача процесу державотворення Карпатської України фактично зняла з порядку денного всі перспективні плани освітньо-виховного розвитку регіону [7, с.107-126].

Висновки. Таким чином, товариство «Учительська громада» наприкінці 30-х років ХХ століття було однією з наймасовіших та популярних фахових громадських організацій в Закарпатті, користувалося авторитетом як в середовищі культурно-освітньої інтелігенції, так і серед державних службовців.

Восьмий конгрес «Учительської громади», який виявився останнім у історії товариства, показав наявну кризу в культурно-освітній сфері, яка стала наслідком непослідовної та невиваженої політики з боку державної влади. Натомість, чітко проявилася єдність українського вчителювання, котре зайняло конструктивну позицію щодо актуальних викликів тогочасності системи шкільної освіти та виховання.

Результати нашого аналізу наводять нас на подальші дослідження умов та ефективності діяльності педагогічних товариств Закарпаття в міжвоєнний період, виявлення можливостей їх реального впливу на розвиток і вдосконалення освітньо-виховної системи, ролі педагогів у формуванні суспільної думки й національної свідомості краю.

Література та джерела

1. Величавий маніфест. З'їзд У.Г. // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.2
2. Вітаємо українських учителів в Ужгороді! // Нова свобода. – 1938. – № 17. – 3 липня. – С.1
3. Вписуйтеся на курси позаочного навчання // Нова свобода. – 1938. – № 17. – 3 липня. – С.3
4. Головний Виділ УГ // Нова свобода. – 1938. – № 19. – 9 липня. – С.7
5. Делегація Учительської Громади в єпископа Олександра // Нова свобода. – 1938. – № 27. – 20 липня. – С.1
6. Делегація Учитель. Громади у п. губернатора // Нова свобода. – 1938. – № 24. – 16 липня. – С. 2.
7. Закарпаття 1919 – 2009 років : історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Під ред. М.Вегеша, Ч.Фединець. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2010. – 720 с.
8. Звіт секретаря УГ В. Свереняка // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.2-5
9. З'їзд УГ й держава // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.3
10. Колегині й Колеги! // Нова свобода. – 1938. – № 14. – 30 червня. – С.3
11. Ліхтей І. Діяльність громадських організацій / І.Ліхтей, В.Керецман, Н.Керецман // Нариси історії Закарпаття. – Том II (1918 – 1945). – Ужгород: Закарпаття, 1995. – С.413-429
12. Моментки з з'їзду УГ // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.6-7
13. Народи вчителів соц. демократів // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.5
14. Народи молодих учителів // Нова свобода. – 1938. – № 19. – 9 липня. – С.1
15. Освіта Закарпаття : монографія / [В.В.Химинець, П.П.Стрічак, Б.М.Качур, М.І.Талапканич]. – Ужгород : Карпати, 2009. – 464 с.
16. Перша конференція молодих укр. учителів в Ужгороді // Нова свобода. – 1938. – № 19. – 9 липня. – С.2
17. Подрібна програма VIII. Конгресу Учитель. Громади // Нова свобода. – 1938. – № 15. – 1 липня. – С.3
18. Протокол загальних зборів «Товариства Учителів Горожанських Школ»... // Подкарпатська Русь. – 1925. – № 4. – 15 апреля. – С.64-65
19. Промова Ю. Ревая // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.6
20. Редакційна колегія українського щоденника «Нова свобода» (лист-вітання) // Нова свобода. – 1938. – № 17. – 3 липня. – С.1
21. Резолюція з'їзду УГ про «Нову свободу» // Нова свобода. – 1938. – № 19. – 9 липня. – С.2
22. Резолюція про середні й фахові школи // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.7
23. Телеграма губернаторові // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.5
24. Телеграма до єпископа Олександра // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.7
25. Телеграма з'їзду УГ до президента республіки // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.1
26. Телеграма парламентській культурній комісії. Прага // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.7
27. Телеграма прем'єрові др-ові М. Годжові // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.4
28. Телеграма унів. професорові Гавранкові. Брно // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.7
29. У.Г. // Нова свобода. – 1938. – № 17. – 3 липня. – С.1
30. УГ й шкільний реферат // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.1
31. Ужгородський гарнізон і з'їзд УГ // Нова свобода. – 1938. – № 18. – 5 липня. – С.3
32. Учителі! Учительки! // Нова свобода. – 1938. – № 6. – 21 червня. – С.3
33. Учителі! Учительки! // Нова свобода. – 1938. – № 14. – 30 червня. – С.3
34. Учителі! Учительки! // Нова свобода. – 1938. – № 15. – 1 липня. – С.3
35. Учителі! Учительки! // Нова свобода. – 1938. – № 16. – 2 липня. – С.3
36. Централь товариства «Просвіта» в Ужгороді (лист-вітання) // Нова свобода. – 1938. – № 17. – 3 липня. – С.1
37. Ще моментки з з'їзду УГ // Нова свобода. – 1938. – № 19. – 9 липня. – С.3

В научной статье проанализировано главные вопросы образовательно-воспитательного дискурса, которые выносились на дискуссию участниками Восьмого конгресса педагогического товарищества «Учительская громада», который состоялся в Ужгороде 2 – 4 июля 1938 года. Обобщенно охарактеризовано общественно-политические условия того времени и реакцию на них педагогов. Доведено, что товарищество «Учительская громада» в конце 30-х годов XX века было одним из наиболее массовых та популярных стеновых общественных организаций Закарпаття, пользовалось авторитетом как в среде культурно-образовательной интеллигенции, так и у государственных чиновников.

Хроника конгресса говорит об актуализации педагогами важных вопросов образовательного развития региона, возможностей распространения выховных ценностей, формирования чувства патриотизма, национальной самосознания.

Ключевые слова: Закарпаття, товарищество «Учительская громада», конгресс, культурно-образовательные проблемы, учительство.

In the scientific article the main issues of education and educational discourse, submitted for discussion by the participants of the Eighth Congress of Pedagogical Society «Teachers Community» that took place on July, 2-4, 1938 in Uzhhorod have been analyzed. Social and political conditions of that time and reaction on them of pedagogical society have been generally characterized. It has been proved that «Teachers Community» Society at the end of 30th of XX century was one of the most mass and popular professional public organizations in Transcarpathia, enjoyed authority both in the environment of cultural and educational intelligentsia, and among magistracy.

The chronicle of Congress testifies to actualization by teachers the important questions of region educational development, the opportunity to extend educational values, forming the sense of citizenship, patriotism, national consciousness.

Keywords: Transcarpathia, «Teachers Community» Society, Congress, cultural and educational problems, teaching.